

Dr hab. Joanna Kruczalak-Jankowska ,
Profesor Uniwersytetu Gdańskiego
Katedra Prawa Handlowego

Recenzja

**rozprawy doktorskiej mgr Gabrieli Farej- Łuciów pt. „ Charakter prawny spisu
wierzytelności w postępowaniach restrukturyzacyjnych” napisanej pod
kierunkiem prof. dr hab. Elwiry Marszałkowskiej-Krześ na Uniwersytecie
Wrocławskim**

I. Uwagi ogólne

Zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595, ze zm.) rozprawa doktorska powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej, jak też umiejętność samodzielnego prowadzenia przez niego pracy naukowej.

II. Ocena rozprawy doktorskiej

Pracę oceniam bardzo pozytywnie. Temat rozprawy został wybrany i sformułowany prawidłowo zarówno z teoretycznego jak i praktycznego punktu widzenia. Tematyka wybrana przez Doktorantkę ma charakter nowatorski. Ze względu na coraz większe zainteresowanie praktyki gospodarczej postępowaniami restrukturyzacyjnymi, pogłębione badania i analizy konkretnych instytucji prawnych w ich aspekcie teoretycznym należy uznać za w pełni uzasadnione. Z tego względu nie ulega wątpliwości, że opracowanie Doktorantki należy uznać za interesujące i skłaniające do

podjęcia dyskursu naukowego w przedmiotowym zakresie. Problematyka badawcza podjęta przez Doktorantkę nie została dotychczas gruntownie zbadana i opisana przez przedstawicieli doktryny; brak również opracowań monograficznych w tym zakresie.

Do podstawowych celów, jakie postawiła sobie w pracy Doktorantka (s. 15), należy zaliczyć ustalenie natury prawnej spisu wierzytelności. W tym celu podjęła się zweryfikowania następujących hipotez badawczych (s.15-16) :

1. spis wierzytelności jest dokumentem prywatnym sporządzonym przez zarządcę (nadzorcę sądowego) będącego osobą prywatną, wyposażoną w kompetencje urzędnicze w toku postępowania restrukturyzacyjnego,
2. za błędne uznać należy stanowisko, zgodnie z którym spis wierzytelności jest orzeczeniem lub staje się nim wskutek rozmaitych wydarzeń w toku postępowania restrukturyzacyjnego,
3. podstawową funkcją spisu wierzytelności jest umożliwienie ujętemu w spisie wierzycielowi uczestniczenie w zgromadzeniu wierzycieli z określoną siłą głosu,
4. umieszczenie wierzytelności w spisie wierzytelności ma odmienne konsekwencje dla wierzycieli w zależności od rodzaju postępowania restrukturyzacyjnego w jakim uczestniczą,
5. odmienności w zasadach konstrukcji funkcji oraz celu spisu i listy wierzytelności nie pozwalają na ich utożsamienie.

Założone cele zostały przez Doktorantkę osiągnięte, a postawione hipotezy pozytywnie zweryfikowane.

W trakcie realizacji założonych celów Doktorantka wykazała się umiejętnością przedstawiania pogłębionych i przekonujących argumentów oraz formułowania na ich podstawie wniosków, przedstawiających istotną wartość teoretyczną i praktyczną.

W pracy wykorzystano głównie metodę dogmatyczno-prawną. Inną metodą badawczą, którą posłużyła się Autorka była metoda historyczna, która została wykorzystana uzupełniająco i pomocniczo. Rozważania o charakterze historycznym

prorowadzone przez Doktorantkę dowiodły w szczególności Jej pogłębionej wiedzy teoretycznej w zakresie Prawa restrukturyzacyjnego i upadłościowego, ale także okazały się pomocne przy ostatecznej ocenie charakteru prawnego spisu wierzytelności. Wybór wskazanych metod należy uznać za prawidłowy i wystarczający.

Układ recenzowanej rozprawy jest prawidłowy. Rozprawa składa się z pięciu rozdziałów, zakończonych rozważaniami w syntetycznym Podsumowaniu. Wnioski cząstkowe formułowała Autorka po każdej większej koncepcyjnie części.

Na początku pracy, we Wprowadzeniu przedstawiła Doktorantka zakres przedmiotowy rozprawy, cele, hipotezy i metody badawcze oraz wyjaśniła koncepcję przyjętej struktury rozprawy.

W rozdziale pierwszym, wprowadzającym, Doktorantka przedstawiła ewolucję procedury ustalania i sprawdzania wierzytelności w postępowaniach związanych z zapobieganiem upadłości w ujęciu historycznym (s. 15). W rozdziale tym omówiła procedury ustalania wierzytelności występujące na obszarze odpowiadającym dzisiejszej Rzeczpospolitej w okresie od początków 20 wieku do czasów współczesnych. Za bardzo interesujący z poznawczego punktu widzenia należy uznać rozdział 1.2., w którym omówiła Doktorantka, stosunkowo rzadko prezentowane, regulacje prawne obowiązujące w Rzeczpospolitej Polskiej w okresie od początku XX wieku do 1934 r., takie jak rozporządzenie Rady Związkowej z dnia 14 grudnia 1916 r. o dozorze gospodarczym celem uniknięcia upadłości, austriacką Ordynację Ugodową, a także rozporządzenia o zapobieganiu upadłości z 1927 r. 1928 r. W sposób pogłębiony zaprezentowała Doktorantka regulacje prawne rozporządzenia o postępowaniu układowym z 1934 r. wraz z poglądami doktryny na temat charakteru prawnego listy wierzytelności prezentowanymi w latach 90-tych ubiegłego wieku w związku z obowiązywaniem tego rozporządzenia do wejścia w życie nowej ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze. Słusznie uznała Doktorantka, że źródeł obecnych postępowań restrukturyzacyjnych upatrywać należy wśród tych postępowań, których celem było uniknięcie upadłości dłużnika (s. 19) . Z tego względu pominęła listę wierzytelności sporządzoną w postępowaniu upadłościowym z możliwością zawarcia układu (s. 19). Ostatecznie jednak rozważania na temat listy wierzytelności sporządzanej obecnie w postępowaniu upadłościowym prowadziła Autorka w rozdziale

czwartym i piątym, zestawiając tę instytucję ze spisem wierzytelności w celu ustalenia charakteru prawnego tego ostatniego. Rozszerzone rozważania przeprowadziła także Doktorantka na temat charakteru prawnego listy wierzytelności w postępowaniu naprawczym. Mają one istotne znaczenie ze względu na specyfikę postępowania naprawczego, brak procedury zaskarżania listy czy też jej zatwierdzania przez sąd (s. 41 - 43). Ostatecznie, stwierdza Autorka, że kształtowanie źródeł prawa w zakresie uregulowań poświęconych ustaleniu katalogu wierzycieli dłużnika w postępowaniach zapobiegających upadłości wskazuje na ewolucję oraz istotne modyfikacje zachodzące w tym procesie (s.44). Stawia także Autorka bardzo interesującą tezę, że w pochodzących z początku XX wieku aktach prawnych, poświęconych procedurze zapobiegania upadłości można było wyróżnić określone stałe elementy procesu ustalania wierzycieli i wierzytelności dłużnika. W każdym postępowaniu wymagano zestawienia wierzycieli ze wskazaniem ich wierzytelności, ale w zależności od stopnia złożoności danego postępowania wskazany przez dłużnika katalog wierzycieli był weryfikowany albo w drodze zestawienia z dokumentacją przedłożoną przez dłużnika albo poprzez wzywanie wierzycieli do stawiennictwa. Kompetencja do weryfikacji dokumentów przedkładanych przez dłużnika przyznawana była urzędnikowi prowadzącemu dane postępowanie, natomiast rozstrzygnięcie sporów w tym wniesionych środków odwoławczych leżało w kompetencjach sądu lub sędziego działającego w postępowaniu (s. 44). Prawodawca przyznawał spisowi wierzycieli (liście wierzytelności) status tytułu egzekucyjnego, co stanowi cechę charakterystyczną spisów wierzytelności w niektórych postępowaniach także obecnie. Autorka zauważa także, że zgłoszenie wierzytelności miało odmienną doniosłość niż obecnie w postępowaniach upadłościowych, gdyż o restrukturyzacji zadłużenia decydować mogli bez uprzedniego zgłoszenia także ci wierzyciele, którzy byli ujęci w zestawieniu pochodzącym od dłużnika lub w jego księgach (s. 45). Zdaniem Doktorantki, uregulowanie spisu wierzycieli w rozporządzeniu o dozorze gospodarczym oraz listy wierzytelności z postępowania naprawczego przypominają obecną regulację spisu wierzytelności w uproszczonym postępowaniu restrukturyzacyjnym, natomiast spis wierzytelności sporządzany w pozostałych postępowaniach restrukturyzacyjnych nie ma swojego oczywistego poprzednika (s. 45).

W rozdziale drugim Doktorantka poddała analizie spis wierzytelności w ujęciu statycznym, a zwłaszcza skupiła się na przepisach regulujących zasady umieszczania

wierzytelności w spisie. W rozdziale tym podjęła próbę ustalenia, jakie są cele i funkcje spisów wierzytelności oraz skutki jego powstania i funkcjonowania w obrocie prawnym dla wierzycieli. Wyjaśniła znaczenie zatwierdzania spisów wierzytelności dla toczących się postępowań cywilnych o wierzytelności podlegające ujęciu w spisie oraz dopuszczalność przerwania biegu przedawnienia roszczenia w związku z przygotowaniem spisu (s. 15). Rozważania przeprowadzone w tym rozdziale mają charakter porządkujący, nowatorski i twórczy. Chociaż, jak zauważa Autorka przepisy dotyczące spisu wierzytelności w poszczególnych postępowaniach restrukturyzacyjnych mają charakter proceduralny (s. 48), to rozdział 2.3. poświęciła pogłębionej analizie przepisów materialnoprawnych regulujących wierzytelności umieszczane w spisie. Rozważania prowadzone w tym zakresie przez Doktorantkę oceniam bardzo wysoko. O ile jednak problemy prawne wierzytelności, świadczeń, roszczeń wynikających z cywilnoprawnych stosunków zobowiązaniowych omawia Doktorantka w sposób bardzo szczegółowy, stawiając przy okazji wiele interesujących i wartościowych tez, to pojęciem należności publicznoprawnej, alimentacyjnej lub ze stosunku pracy zajmuje się w stopniu podstawowym. Nie jest np. jasne, czy uwagi na temat wierzytelności warunkowych, przyszłych, terminowych itp. (s. 84 i nast.) odnoszą się wyłącznie do wierzytelności wynikających ze zobowiązań cywilnoprawnych, czy także do innych należności. Doktorantka w rozważaniach na ich temat odwołuje się wyłącznie do przepisów cywilnoprawnych i do literatury cywilistycznej. Ta dysproporcja rozważań związana jest zapewne z doniosłością problemów prawnych pojawiających się w praktyce w stosunku do wierzytelności cywilnoprawnych, niemniej jednak stanowi ona pewien mankament pracy. Pracę wzbogaciłaby także ocena własna Doktorantki przyjętej przez ustawodawcę koncepcji wierzytelności w Prawie restrukturyzacyjnym.

Za bardzo interesujące uznać należy także zawarte w tym rozdziale rozważania Autorki na temat konstrukcji spisu wierzytelności, w szczególności w kontekście funkcji, jakie ma spełniać Krajowy Rejestr Zadłużonych oraz tymczasowego ograniczenia jego funkcjonalności (s. 141 i nast.), a także na temat instytucji podobnych do spisu wierzytelności, w szczególności spisu wierzytelności spornych (s. 145 i nast.).

Na uwagę zasługuje także rozdział 2.4. rozprawy, w którym Doktorantka przesądza, że spis wierzytelności pełni funkcję informacyjną, kwalifikacyjną i

egzekucyjną; tę ostatnią na etapie po zakończeniu restrukturyzacji. Rozdział ten zwieńczają bardzo interesujące rozważania Doktorantki na temat wpływu umieszczenia wierzytelności w spisie na bieg przedawnienia (s. 183 i nast.), w wyniku których postawiła ostatecznie tezę, iż skutek w postaci przerwania biegu przedawnienia wynika z określonych aktywności wierzycieli i dłużnika w toku przygotowywania spisu wierzytelności, nie zaś samego faktu sporządzenia tego spisu bądź obwieszczenia o jego sporządzeniu (s. 197).

W kolejnym rozdziale, trzecim, poddała Doktorantka szczegółowej analizie tematykę konstruowania spisu w ujęciu dynamicznym, przez które rozumie kolejne etapy jego konstruowania, tj. sporządzania, zaskarżania, zatwierdzenia oraz ewentualnej modyfikacji i sprostowań. W rozdziale tym Autorka scharakteryzowała krótko rodzaje postępowań restrukturyzacyjnych w kontekście tematyki badawczej oraz źródła, w oparciu o które powstaje spis (rozdział 3.4.). Badaniu poddała także status prawny podmiotu, który go sporządza. Ostatecznie postawiła tezę, iż mianem podmiotu sporządzającego spis wierzytelności można określić wyłącznie zarządcę lub nadzorcę. Zdaniem Autorki rola sędziego - komisarza oraz sądu restrukturyzacyjnego może być rozpatrywana wyłącznie z perspektywy nadzoru nad prawidłowością spisu (s. 247 oraz ss. 303-304). Na podstawie powyższych rozważań sformułowała wniosek, iż zarządca, nadzorca sądowy i nadzorca układu są osobami prywatnymi wyposażonymi w obowiązki ze sfery prawa publicznego, a określone elementy konstrukcji prawnej ich statusu mają charakter zbliżony do uregulowania statusu prawnego urzędników, przy uwzględnieniu odrębności w zakresie pozycji prawnej nadzorcy układu (s. 247-248). W rozdziale tym brakuje wyraźnego stanowiska własnego Doktorantki w odniesieniu do prawidłowości przyjętych rozwiązań ustawowych, w szczególności w obliczu jasno sformułowanych przez Nią wniosków o różnorodności statusu prawnego podmiotów sporządzających spis w poszczególnych postępowaniach restrukturyzacyjnych, a także różnych zasad weryfikacji, procedury zaskarżania jak i zatwierdzenia spisu, wreszcie nadania mu statusu tytułu egzekucyjnego (s. 318-319).

W rozdziale czwartym badała Autorka instytucje oraz instrumenty prawne z zakresu prawa cywilnego wykazujące podobieństwo lub określony związek ze spisem wierzytelności. Rozważania przeprowadzone w tym rozdziale posłużyły ostatecznie

Doktorantce do sformułowania ostatecznych tez określających charakter prawny spisu wierzytelności w rozdziale ostatnim. Zakresem zainteresowania Autorki były takie instytucje jak orzeczenie (najobszerniejszy rozdział 4.3), dokument (rozdział 4.2.) oraz surogat osądzenia sprawy (rozdział 4.4). Na zakończenie tego rozdziału omówiła także Doktorantka listę wierzytelności oraz pojęcie tytułu egzekucyjnego. We wnioskach końcowych autorka określiła atrybuty konieczne tych instytucji (s. 408-410), które w rozdziale piątym posłużyły Jej do ostatecznego przesądzenia o charakterze prawnym spisu wierzytelności.

Pracę Doktorantki zwieńcza ostatni podsumowujący rozdział piąty, w którym po zestawieniu spisu wierzytelności z wszystkimi omówionymi w rozdziale czwartym instytucjami, poddała ocenie jego charakter prawny. Przede wszystkim wskazała Autorka na odmienności charakteru prawnego listy wierzytelności oraz spisu ze względu na odmienności konstrukcyjne oraz różnice wypełnianych celach i funkcjach (s. 411-414). Następnie jednoznacznie przesądziła, że spis wierzytelności jest dokumentem w rozumieniu przepisów kodeksu cywilnego, a w rozumieniu prawa restrukturyzacyjnego stanowi zestawienie informacji w przedmiocie wierzytelności przysługujących w stosunku do dłużnika, wyrażone na trwałym nośniku przechowywanym w systemie teleinformatycznym (s. 414-415). Doktorantka stwierdziła także jednoznacznie, iż sporządzenie spisu wierzytelności w toku postępowania restrukturyzacyjnego nie może być klasyfikowane jako wykonanie ustawowo zleconego zadania z zakresu władzy wykonawczej, nie jest także sporządzany przez organy władzy publicznej lub inne organy państwowe w zakresie ich działania, tym samym nie posiada atrybutu dokumentu urzędowego (s. 415-416). Uznała także, iż w żadnym z postępowań restrukturyzacyjnych spisowi wierzytelności nie można przypisać statusu prawnego orzeczenia (s. 429- 432). Ostatecznie Autorka stawia tezę, że „umieszczenie wierzytelności w spisie stanowi podstawowy środek ustalenia i petryfikowania statusu wierzyciela w postępowaniu restrukturyzacyjnym na potrzeby jego dalszego prowadzenia i tylko w takim ograniczonym wymiarze można postrzegać jego skuteczność” (s. 432). Natomiast w po analizie cech surogatu osądzenia sprawy, stwierdza Autorka że umieszczenie wierzytelności w spisie sporządzonym w postępowaniu sanacyjnym, układowym oraz przyspieszonym postępowaniu układowym realizuje przesłanki warunkujące uznanie tej czynności za surogat osądzenia sprawy.

Odmienne przedstawia się jednak sytuacja w postępowaniach o zatwierdzenie układu i uproszczonym postępowaniu restrukturyzacyjnym (s. 432 – 433). W wyniku zestawienia spisu wierzytelności z tytułem egzekucyjnym, stwierdza Autorka, iż spis wierzytelności łącznie z wypisem prawomocnego postanowienia zatwierdzającego układ, „jest aktem ustalającym istnienie normy prawnej indywidualno- konkretnej, w którego treści rozstrzyga się o istnieniu i wysokości wierzytelności podając dodatkowo szereg informacji ze stanu faktycznego doniosłych dla prowadzonej restrukturyzacji” (s. 435). Także w przypadku tego rozdziału można żałować, że Doktorantka, pozostawiwszy tak wiele interesujących tez, po dokonaniu bardzo pogłębionej analizy stanu prawnego *de lege lata*, nie pokusiła się o sformułowanie własnych ocen i postulatów *de lege ferenda* w odniesieniu do rozwiązań przyjętych przez ustawodawcę.

W Zakończeniu sformułowała Autorka uwagi o charakterze ogólnym wynikające z wniosków cząstkowych ustalonych w poszczególnych rozdziałach lub podrozdziałach. W szczególności w wyniku dokonanej analizy uznała, że spis wierzytelności jest dokumentem prywatnym sporządzonym przez zarządcę (nadzorcę) będącego osobą prywatną wyposażoną w kompetencje urzędnicze w toku postępowania restrukturyzacyjnego. Podstawową funkcję spisu wierzytelności jest umożliwienie ujęte mu w spisie wierzycielowi uczestnictwa w zgromadzeniu wierzycieli z określoną siłą głosu. Wykazała także Autorka że umieszczenie wierzytelności w spisie ma odmienne konsekwencje dla wierzycieli w zależności od rodzaju postępowania restrukturyzacyjnego, w jakim uczestniczą. Doktorantka sformułowała także istotną tezę, iż odmienności w zasadach konstrukcji funkcji oraz celu spisu i listy wierzytelności nie pozwalają na ich utożsamienie (s. 16).

Jak to już wielokrotnie powyżej stwierdzono, pracy naukowej Doktorantki można przypisać twórczy oraz nowatorski charakter. Z tego względu, rozprawa doktorska niewątpliwie zasługuje na publikację. Zaprezentowane przez Autorkę tezy przedstawiają istotną wartość naukową, a sformułowane przez Nią tezy *de lege lata*, zasługują na poważną dyskusję w środowisku prawniczym zarówno wśród teoretyków jak i praktyków zajmujących się prawem restrukturyzacyjnym i upadłościowym. Autorka wyraźnie formułuje wnioski i tezy wynikające z przeprowadzonych badań i

analiz. Poglądy te wyraża przy wykorzystaniu pogłębionych argumentów. Praca zdecydowanie zasługuje na publikację.

Podsumowując, należy ocenić, że założone cele recenzowanej rozprawy zostały osiągnięte i że Doktorantka, formułując wiele ciekawych tez i odpowiednio je uzasadniając, rozwiązała problem naukowy, o jakim mowa w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. W tym zakresie została zatem spełniona przesłanka do nadania Jej stopnia naukowego doktora.

III. Ocena wiedzy teoretycznej Doktorantki

Doktorantka zgromadziła i przestudiowała dostępne pozycje z polskiej literatury przedmiotu. Ponieważ cele badawcze rozprawy odpowiadają głównie na potrzeby polskiej praktyki i nauki przedmiotu, Doktorantka nie przeprowadzała analizy prawnoporównawczej, co jest uzasadnione problemem badawczym, będącym przedmiotem pracy.

Doktorantka przeanalizowała bardzo wnikliwie dostępne, choć niezbyt jeszcze bogate, orzecznictwo sądów polskich (w tym orzecznictwo Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego, Trybunału Konstytucyjnego oraz sądów apelacyjnych i okręgowych). Wnioski wynikające z tych analiz znalazły się w treści rozprawy oraz w Zakończeniu.

Należy także podkreślić, że staranna i pogłębiona analiza historycznych źródeł prawa świadczy o pogłębionej wiedzy teoretycznej w zakresie Prawa restrukturyzacyjnego i upadłościowego.

Ostatecznie, z pełnym przekonaniem można uznać, że w syntetycznym, analitycznym, starannym opracowaniu Doktorantka dowodzi swojej rzetelnej wiedzy w zakresie prawa.

IV. Ocena umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej

Recenzowane opracowanie należy ocenić także bardzo dobrze pod względem warsztatowym. Rozprawę cechuje zwięzłość myśli; nie ma w nim powtórzeń, czy zbędnych wątków pobocznych. Zaprezentowane wnioski są logiczne i wynikają z poprzedzających je rozważań. Prowadzone rozważania dokumentowane są rzetelnie źródłami. Autorka umiejętnie prowadzi analizę instytucji prawnych powiązanych z tematyką badawczą prezentowaną w rozprawie, w wielu przypadkach prezentuje krytyczne stanowisko wobec wyrażanych w literaturze poglądów i prawidłowo je argumentuje.

Jak wspomniano już w pkt. I recenzji temat rozprawy został wybrany i sformułowany prawidłowo zarówno z teoretycznego jak i praktycznego punktu widzenia. Tezy zaprezentowane w rozprawie zostały poparte przekonującymi argumentami. Zebraną literaturę przedmiotu Doktorantka poddała starannej, wnikliwej oraz krytycznej analizie. Przeprowadzona analiza dowodzi wysokich umiejętności Doktorantki w tym zakresie.

Doktorantka bardzo dobrze posługuje się językiem prawniczym. Rozprawa jest napisana językiem komunikatywnym, a prowadzone wywody są przejrzyste i zrozumiałe dla czytelnika. Pracę czyta się z dużym zainteresowaniem. Drobne błędy literowe pojawiają się sporadycznie. Praca została przygotowana bardzo starannie pod względem edycyjnym.

Podsumowując należy uznać, że recenzowana rozprawa doktorska zarówno w zakresie wiedzy teoretycznej Doktorantki, jak i umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, spełnia kryteria, o których mowa w art. o jakim mowa w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Zatem także w tym zakresie zostały spełnione przesłanki do nadania Autorce stopnia naukowego doktora.

V. Wniosek końcowy

Pomimo zgłoszonych powyżej uwag krytycznych, wyrażam przekonanie, że rozprawa doktorska mgr Gabrieli Farej- Łuciów odpowiada wymogom określonym w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach

naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.
Rozprawa ta może zostać dopuszczona do publicznej obrony.

Joanna Kuczyńska-Gurkowska